

Samtal med Régis Debray

Debray (längst till vänster) och Che Guevara (tredje från vänster) i Bolivia hösten 1967

Regis Debray: När jag studerade vid École Normale avskydde jag politik. Det som attraherade mig var de mest romantiska sidorna hos Revolutionen. För mig, liksom för många andra i Europa, var Latinamerika en gåtfull kontinent, en tropisk hägring. 1961 besökte jag Cuba och då började det lilla jag kände till om marxismen ta form. I Havanna läste jag Lenins *Staten och revolutionen*, vars begreppsanalys hjälpte mig att bättre förstå den latinamerikanska verkligheten och att följa vardagslivet. Lenins livskänedom är värdefull. Den hjälper en att bättre uppleva nuet. Tack vare honom förstod jag kärnan i proletariats diktatur på Cuba. Jag förstod också betydelsen av hans motto: 'För att kunna utveckla livet, livets rörelse, är det nödvändigt att utveckla teorin'. Jag förstod, liksom med en halvt poetisk intuition, att det inte råder någon motsättning mellan teori och praktik. Jag läste *Staten och revolutionen* med hänförelse, hänförelsen över att förstå det latinamerikanska nuet.

Sedan var jag i Venezuela. Jag kunde inte förlåta mig själv att jag hade gått miste om den cubanska revolutionen. I Venezuela 1964 blev jag vittne till den första befrielseörelsens misslyckande. Från Venezuela fortsatte jag till Colombia och sedan till de andra latinamerikanska länderna, med undantag av Paraguay. Jag reste utan pengar eller skrymmande bagage, med en enda önskan: att höra människor berätta. Speciellt de som kämpade. En sak överraskade mig omedelbart: deras gemensamma målsättningar. Folken i dessa länder reser inte, de stannar innanför sina egna gränser. De står främmande för de övriga latinamerikanska länderna. Jag kunde se in genom alla fönster på en gång (som hjälten i en Hitchcock-film). Jag lärde känna hela kontinentens livsrytm. På det sättet är det en fördel att vara utlänning.

Det ökar möjligheterna att förstå. Människorna berättade om sina liv. Jag kunde i deras ord höra ekon från grannländerna.

— — —

Intervjuaren: Under denna långa dialog med dina vänner i Latinamerika bestod alltså din roll i att lyssna till deras erfarenheter. Det har gett dig en helhetssyn på det aktuella historiska skeendet i Latinamerika. Det var alltså på det sättet du kunde förstå vad som försiggick i Latinamerika, vad handlingsmänniskorna utträttade.

R.D. A propos handlingsmänniskor, tänker jag på Sartres förord till Roger Stéphanes bok *Porträtt av en äventyrare*. Där ställer Sartre handlingsmänniskan mot militanten. Militanten har enligt honom inte någon markerad personlighet. Som en del av en apparat är han utbytbar. Han framstår som ett mekaniskt hjul i Partiet, som i sin tur skapar historien. Handlingsmänniskan kan däremot, utan att i förväg ha någon kännedom om historiens förlopp, påverka denna genom sina självständiga handlingar. Den bild som Sartre målade stämmer inte med de latinamerikanska erfarenheterna. Den cubanska revolutionen har vederlagt denna teori. De nya latinamerikanska erfarenheterna inför i revolutionärernas värld militanter-handlingsmänniskor med en moralisk livssyn. De är människor i ordets vidaste bemärkelse. De är inte 'politokrater', inte heller 'politiska rucklare'. När jag såg Fidel och Che, förstod jag detta.

— — —

Int. Du närmade dig alltså den latinamerikanska verkligheten med stor beundran för Cubas handlingsmänniskor som genomförde revolutionen.

R.D. Ja, de var varken politokrater eller rucklare, de är de första och hittills enda som har uppnått de grundläggande politiska segrarna i Latinamerika. Genom dem har jag uppfattat revolutionen som en total företeelse, omfattande hela människan, det materiella och andliga skapandet, människornas förhållande till varandra, mannens förhållande till kvinnan, förhållandet mellan liv och död.

— — —

R.D. När jag kom tillbaka från latinamerikaresan återupptog jag mina universitetsstudier. På lediga stunder ordnade jag mina reseanteckningar, som jag alltså sedan publicerade.

Int. Varför skrev du dessa arbeten?

R.D. Av två skäl. För det första av indignation över de föregivna latinamerikaspecialisternas enorma dumhet, deras distans till verkligheten. Av avsmak inför vissa marxistiska försök till analys av den cubanska revolutionen. Med undantag för Jacques Arnaults bok — även om jag inte är helt överens med honom på vissa betydelsefulla punkter i hans tolkning — som uttryckte en strävan att förstå den cubanska revolutionen, har våra 'specialister' inte gjort annat än att de har lagt ännu ett kapitel till den apologetiska uppräkningslogiken av dialektikens grundläggande lagar, uppfattade som identitetslogik i stället för utvecklingslogik. De berövade därmed den cubanska revolutionen dess individualitet och gjorde Cuba till ett exempel på redan kanoniserade dialektiska lagar. De vägrade att se det nya i något som helst historiskt fenomen, det som skiljer det ena historiska förloppet från det andra. För det andra medförde denna typ av analys inte något nytt element som kunde öka förståelsen för den cubanska revolutionens utveckling med allt vad den innebär av säreget och komplicerat. Allt detta hade sitt ursprung i en filosofisk sjukdom, marxismens teoretiska cancer. På det filosofiska planet har Louis Althusser studerat sjukdomens orsaker och bekämpat dess verkningar.

Int. Kan man tänka sig att du aldrig hade haft behov av att skriva om Latinamerika om du inte hade studerat för Althusser? Var det han som gav dig de teoretiska verktygen att analysera de revolutionära situationer du upplevde i Latinamerika? Och så fall, hur vill du i stora drag karakterisera Althusserns teori?

R.D. Framför allt — och det innebär ett återvändande till Marx — studerar Althusser det vetenskapliga inom marxismen. Han tar bort det religiösa skalet (som alltid är förknippat med opportunisternas rättfärdiganden av sina handlingar), ett skal som i efterhand, av historiska skäl som återstår att analysera, har förts till marxismen.

Int. Du instämmer alltså inte i kritiken mot Althusser? Att han är på väg mot en dogmatism, att han är alltför bokstavstrogen i sina studier av marxismen?

R.D. Inte alls. Långt ifrån att vara dogmatiska gör Althusserns verk det i stället möjligt att göra marxismen till det den i själva verket är: en analysmetod som leder till revolutionära initiativ och inte till en katalog av slutgiltiga formuleringar som utifrån skall styra politiken, vetenskapen, moralen, konsten osv. Den marxistiska analysmodellen är, om den används vetenskapligt, mödosam, abstrakt komplicerad.

— — —

Int. Vad har du egentligen haft för användning av dina studier i klassisk filosofi? Har du haft någon nytta av dem i dina konkreta studier av den cubanska revolutionen och de övriga revolutionära processerna i Latinamerika?

R.D. Jag vill inte alls ta avstånd från mina filosofiska studier. Jag skäms inte över att ha sysslat med Aristoteles och Herakleitos. Men självklart är det inte den kortaste vägen till revolutionen. Det är inte heller den väg som Fidel eller Che Guevara följde. Det intressanta i sammanhanget är dock att den cubanska revolutionens praktik, metoden för dess förverkligande, kräver en mycket djupgående teoretisk analys.

Int. Vilken roll anser du teoretikern spelar i den cubanska revolutionens komplicerade praxis?

R.D. En mycket blygsam roll. Den inskränker sig till att formulera en teori som redan finns implicit i vägar som inte enbart är teorins, vägar som Fidel har följt och som nu andra ledare, inspirerade av honom, följer i den nya situation som har uppstått i Latinamerika.

— — —

Int. Du har berättat varför du skrev de två första essäerna om Latinamerika. Jag skulle vilja att du också preciserade varför du skrev Revolution i revolutionen?

R.D. För det första insåg jag när jag återvände till Cuba att jag hade varit offer för en farlig vanföreställning och att mina första två artiklar led av denna svaghet. Också ja trodde att den cubanska revolutionen inte skulle kunna upprepas. Jag insåg nu att jag var totalt okunnig om den cubanska revolutionen. För det andra fann jag, när jag började studera den cubanska revolutionsprocessen, att den innehöll lärdomar och svar, som Latinamerika var i behov av, men som man i allmänhet sökte utanför den cubanska revolutionen. Detta betyder inte, att man måste ta den cubanska revolutionen som förebild eller absolut modell, utan snarare att man måste studera dess lärdomar och det nya den medförde för att bättre kunna bedöma de övriga revolutionsprocessernas särskilda karaktäristika. Latinamerikanerna ägde själva en guldgruva och letade ändå efter papperspengar på annat håll.

Ur en intervju i den mexikanska tidskriften *Política* den 1-14 maj 1967.

Lästips

Texter av Debray;

[Castrismen - Latinamerikas långa marsch.](#)(1965)

[Den revolutionära strategins problem i Latinamerika](#) (1965)

[Revolution i revolutionen](#) (1967, D:s huvudarbete om gerillastrategin)

[Kritik av vapnen 1](#) (1974, där Debray gör upp med gerillastrategin).

Om Debray

Martin Fahlgren, [Régis Debray och den latinamerikanska gerillan](#)

Douglas Bravo (ledare för F.A.L.N. i Venezuela) kritiserar Debrays gerillastrategi (1970), se [Den revolutionära vägen för Latinamerika](#), s. 67ff,

I artikeln [Klass, politik och Debray](#) menar André Gunder Frank att Debray hade en bristfällig ”analys av Latinamerikas produktions- och klasstruktur”.